

Učitel matematiky

Vítězslav Čížek
Vokovické Sorbonny

Učitel matematiky, Vol. 21 (2013), No. 3, 184–188

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/149507>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2013

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

VOKOVICKÉ SORBONNY

VÍTĚZSLAV ČÍŽEK

V lednu jsme zapisovali dceru do školy. Byl to pro ni důležitý a slavnostní okamžik. Hezky jsme se oblékli a šli tam celá rodina. Škola měla při té příležitosti den otevřených dveří, mohli jsme si všechno prohlédnout, všichni byli na svých místech a všechno nám ukázali a vysvětlili. Dítě bylo nadšené, jak se mu věnovali a zajímali se, co umí a co ho zajímá. Nám se líbilo, že škola je taková trochu staromódní – v tom dobrém smyslu. Tedy že se v ní známkuje, žáci dostávají domácí úkoly a učitelům netykají. Místo virtuální zasedačky pro výchovu budoucích manažerů je ve škole keramická dílna. Bez finančních produktů lidstvo přežije, ale vyrobit hrnec, to je jedna z poctivých a základních dovedností, které vytvořily civilizaci.

Na kantorkách bylo vidět, že je to opravdu baví. Rozjíždějí projekt *nadaný žák* a vymýšlejí aktivity, do kterých je nikdo nenutí a nejspíš jim za to nic nedá. Nepotkali jsme tam ani jeden otrávený ksicht: *co jsem v minulým životě spáchala tak strašného, že jsem reinkarovala do učitelky!* Už dlouho jsem se nevracel domů s tak dobrým pocitem a věřím, že tam naše Albertina bude šťastná a na obecnou školu bude ráda vzpomínat.

Pak jsem si večer pustil zprávy a zas tam bylo něco o plzeňských právech. Já vím, je to stokrát přemleté a je už z toho folklór. Ale ta plzeňská aféra mě nakopla k přemýšlení, jak se to se vzděláním dneska má a co se pod tím pojmem vlastně myslí. Mělo by nás trknout, které obory si rychlokvašky z novodobých, neřku-li postmoderních kádrových rezerv vybírají, aby si takzvaně doplnily vzdělání.

Poctivého vzdělance totiž musí urazit už samotná formulace *doplnit si vzdělání*. Je tím nepokrytě řečeno, že vzdělání je pouze jedna z položek, kterou je třeba odfajfkovat, aby byly splněny

formální náležitosti a věc se mohla zúřadovat. O nic jiného totiž nejde, poněvadž sinekury a pašaliky se přece neudělují na základě vzdělání. Představa lékaře, jenž provádí náročné zákroky, a přitom si teprve po večerech dodělává doktorát z medicíny, je naštěstí absurdní a pouze hypotetická. Ale ve státní správě, politice a byznysu je to zřejmě standardní postup. Asi proto dotyční většinou „studují“ v uvozovkách práva, byznys a politické nauky. Zkrátka něco, co se dá takzvaně okecat. Do jaderné fyziky, lingvistiky nebo stavebního inženýrství se nepouštějí ani náhodou.

Za minulého režimu to bylo jednodušší, důležití soudruzi si doplňovali vzdělání na škole, kterou si postavili v pražských Vokovicích a udělovali si na ní speciální titul RSDr. Ten se v akademickém světě těšil všeobecnému posměchu a opovržení a škole nikdo neřekl jinak než *Vokovická Sorbonna*. Měla i příznačnou adresu: sídlila na Leninově třídě. Příruční slovník naučný z roku 1967 o ní píše: *škola založená r. 1953 jako Vysoká stranická škola při ÚV KSČ. V r. 1961 byla sloučena s Institutem společenských věd. Přípravuje vedoucí stranické pracovníky a dává svým absolventům ucelené vysokoškolské vzdělání na úseku marxismu-leninismu. Mimoto zvyšuje kvalifikaci funkcionářů strany v řadě specializovaných kursů.*

Odtud se rekrutovali například vyučující společného vědního základu, neb jak známo, všichni vysokoškoláci bez rozdílu oboru museli kdysi skládat i povinné zkoušky z vědeckého komunismu, dějin dělnického hnutí a podobně. Můj bratr dává k lepšímu historiku, jak se v 80. letech, kdy studoval na matematicko-fyzikální fakultě, musel na jednu takovou zkoušku dostavit za externím lektorem na jeho mateřské pracoviště, tedy přímo do Vokovic. Na vrátnici ho podrobili lustrační proceduře, jako kdyby šel na výslech do kachlíkárny, a když pak zaklepal na příslušné dveře, skvěl se na nich nápis: **KATEDRA ZKUŠENOSTÍ KOMUNISTICKÉ STRANY SOVĚTSKÉHO SVAZU.**

Ovšem veselou příhodou z natáčení už není fakt, že blbosti stejného ranku se na vysokých, a zejména takzvaně vysokých školách vyučují i dnes. Akorát že jsou oděny do elegantního, ba přímo sofistického hávu. V České republice je asi 70 vysokých škol

a mně nad tak velkým číslem zůstává rozum stát. V nejednom případě se jedná o draze placený švindl, umožňující absolventům uvádět ve strukturovaném životopise do kolonky dosažené vzdělání, že mají nějaký diplom. Nemůžu si pomoci, ale studovat třeba řízení lidských zdrojů mi neblaze připomíná někdejší masově osvětovou činnost a smrdí kádrovou politikou. A hlavně nechápu, proč se všechny ty důležité rychlokvašky snaží složitě korumpovat regulární university, když novodobých Vokovických Sorbonn je celé portfolio a mohou si koupit titul každý v jiné, aby to tak nebilo do očí. Asi jako nikdo z nich nejezdí v obyčejné škodovce, musejí i ten diplom mít značkový.

Další pojem, který mě uráží, je *investice do vzdělání*. Jako kdyby se vzdělání dalo koupit, nejlépe na leasing. Neříkám to proto, že mi moje filosofická fakulta moc nevynáší. A radši si nikde nestěžuju, abych tím neinspiroval nějakého krizového manažera, jenž by potom se zásahovou jednotkou MBA obrážel filosofické fakulty a tahal je z krize: klínopis? Dávno rozluštěnej – zrušit! Shakespearovský seminář? Prodělečné. Nahradit anglickou obchodní korespondencí! – To by v tom byl čert, aby ta filda nezačala vydělávat!

To není sci-fi, to je velmi pravděpodobný způsob zániku vzdělanosti. Že ji ztotožníme s kvalifikovaností. Kvalifikace neboli způsobilost k nějaké konkrétní činnosti je samozřejmě důležitá, ale nenahrazuje vzdělání. Vzdělání má vždy přesah, je to širší pojem než kvalifikace. Zažil jsem to na vlastní kůži, když jsem se předloni ucházel o místo korektora a jazykového redaktora. Na papíře jsem exceloval, ale nešlo mi přendat opravy do počítače, protože jsem neměl zkušenost s programem InDesign. Povídám: „Ať si ke mně na dvě odpoledne sedne nějaký ajťák, já se do toho vpravím.“ Šéfredaktorka: „Na to tady nikdo nemá čas.“ Já: „Ale obráceně to nejde. Na to bych potřeboval dva roky, a ne dvě odpoledne, abych vám udělal z ajťáka bohemistu.“ – Nějakou dobu jsem si pak časopis kupoval. Co číslo, to nová korektorka, a chyb, že by u mě neodmaturovaly. Ale uměly InDesign.

Méně průhledný, zato mnohem destruktivnější je populární požadavek, aby vysoké školy a vědecká pracoviště řídili profesionální

manažeri. Odůvodňuje se tím, že badatelé budou nerušeně bádát a manažeri efektivně řídit ústav, o jehož náplni nemají páru. – Na praktickou stránku dbaly již středověké university, ale kvestor nikdy nederigoval rektora. A pak, není to zas tak dávný dějepis, kdy o tom, kdo bude smět na škole učit, kolikrát rozhodoval školník. Přece tenkrát, ve zlatém věku Vokovické Sorbonny: její absolvent si vydobyl ostruhy na radnici, pak postavil na nohy zemědělství v okrese na severu – a protože se osvědčil, poslali ho udělat pořádek na ministerstvu kultury. Dnes je na totéž zapotřebí papír z prestižní *business school*, ale princip se nezměnil.

Proboha ne, nezaměňovat pojmy! Každý má samozřejmě mít nějakou kvalifikaci, aby se uživil, ale nemůže být každý druhý vzdělanec a mít vysokou školu, jak stanovuje zas nějaká směrnice EU, patrně inspirovaná padesát let starým usnesením politbyra ÚV KSSS. Prakticky všichni lidé jsou schopni na něco se kvalifikovat, ale na opravdové vzdělání nedosáhne zdaleka každý. Prostě to tak na světě je. Odjakživa. Mezi kvalifikovaností a vzdělaností je propastný rozdíl a tu propast je třeba památkově chránit! Kdo se vzdělává, ten touží po poznání. Kdo získává kvalifikaci, tomu jde o uplatnění. Je to v naprostém pořádku, ale musíme to tak rovněž nazývat a rozlišovat, kdo je kdo a jaké má poslání.

Z toho logicky vyplývá, že vzdělanec – na rozdíl od kvalifikanta – nemá zaručeno uplatnění. Beru. Ovšem s výhradou, že nepraktičtí vzdělanci jsou jedním z pilířů civilizace. O manažerech se to říct nedá. Škola samozřejmě má připravovat do života, ale to neznamená předělávat školy na výcviková střediska a mládeži místo úcty k poznání vštěpovat, jak životem snadno a elegantně proplouvat, urvat toho co nejvíc a hlavně se nemuset učit, protože všechny rozumy přece najdeme na internetu. Tak totiž může vypadat výsledek nekonečných snah reformovat školství. Marie Terezie ho náhodou vymyslela moc dobře. Že školy jsou v první řadě ústavy vzdělávací, obecnou počínaje.

Takovéhle myšlenky se mi tedy honily hlavou v den, kdy jsme zapisovali dítě do školy. Na jedné straně euforie ze skvělé základky, a na druhé těžká deprese z vědomí souvislostí, když vidím všeobecnou devalvací vzdělání a degradaci university na Vokovickou

Sorbonnu. Proto jsme se usnesli, že když naše Albertina bude mít na vysokou, vybere si pěkně jednu z poctivých možností: vzdělání buď přírodovědné, humanitní, technické nebo umělecké. Ale nenecháme ji marnit život a mrhat intelektem na nějakém finančně–správním nebo manažerském nesmyslu. MBA jen přes mou mrtvolu! Intuice mi však napovídá, že k takovému konfliktu ani nemůže dojít, když dcera pochopí už na obecné škole, jak je důležité umět vyrobit hrnec.

(Vysílal Čro 3 – Vltava – 27.3.2010)

Vítězslav Čížek

Ke Kotlářce 1146/12, 150 00 Praha 5